

**НАУКОВА ФІЛОЛОГІЧНА
ОРГАНІЗАЦІЯ «ЛОГОС»**

**Міжнародна
науково-практична конференція**

**«РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ
ВПЛИВУ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК
НА РОЗВИТОК МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ»**

12–13 травня 2017 р.

м. Львів

3. Метьюлкіна О. Б. Індивідуалізоване навчання аудіювання першокласників та шляхи його здійснення. *Іноземні мови.* – 1997. – № 1. – 35-39 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підруч. для студ. вузів, ред.: К. І. Онищенко. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

Сидорова М. О.
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри німецької філології
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

СВІДОМІ ТА НЕСВІДОМІ ІМПЛІКАТУРИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Доповідь присвячена встановленню типів свідомих та несвідомих імплікатур у німецькомовному діалогічному дискурсі.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки актуальною залишається проблема глобальної систематизації імпліцитних смислів та їхньої актуалізації у дискурсі. На сьогодні існує безліч різноманітних класифікацій імплікатур з точки зору мовленнєвих актів [12; 14], їхньої реалізації у дискурсі [2; 3], а також функціонування імплікатур та мовленнєвих актів з імплікатами у різноманітних дискурсах – діалогічному [1; 6], політичному [10], публіцистичному [7], художньому [8] тощо. Незважаючи на це, досі залишається не вирішеною проблема відокремлення свідомих імплікатур від несвідомих.

Згідно з класичною теорією імплікатур, засновником якої є Г.П. Грайс, імпліцитний смисл виникає саме тоді, коли мовець свідомо порушує будь-яку з чотирьох максим кооперації та вкладає у своє повідомлення більше значення, аніж те, яке мають лексичні одиниці у складі цього повідомлення [13]. Висловлення містить імплікатуру саме тоді, коли у процесі мовлення мовець дає слухачеві можливість зробити висновок про певний стан справ, хоча й не говорить прямо, що цей стан справ має місце [13, с. 30]. При цьому, використовуючи імплікатуру несвідомо, мовець не має наміру будь-яким чином порушувати максими кооперації, а переданий ним додатковий зміст, хоча й є присутнім у повідомленні, не має на меті спонукати слухача до будь-якого висновку.

При цьому слід зазначити, що максими кооперації порушуються у першу чергу тоді, коли під час комунікації мовцю потрібно приховати табуовану лексику або комунікативна ситуація складається таким чином, що у розмові потрібно оминати, завуалювати будь-які згадки про такі соціальні та протизаконні явища, як вбивство, тортури, зґвалтування, проституція, наркоманія тощо, наприклад, у тих випадках, коли при розмові дорослих присутні діти. Попередній аналіз емпіричного матеріалу виявив, що несвідомі імплікатури у комунікативних ситуаціях такого характеру практично не виникають, а майже всі імплікатури є свідомими та інтендованими, тобто такими, що свідомо вкладаються мовцем у висловлення та виводяться слухачем у дискурсі. Сам процес інтендування тісно пов'язаний з актуалізацією у дискурсі саме свідомої імплікатури.

При цьому під інтенцією прийнято розуміти інтенційний стан психіки суб'єкта, направленість його свідомості на об'єкти та стани речей зовнішнього світу [7, с. 29; 12, с. 96]. На відміну від свідомих, несвідомі імплікатури найчастіше виникають у діалогічному мовленні спонтанно, тобто повністю залежать від комунікативної ситуації в цілому та не будуть мати свого імпліцитного значення у будь-якому іншому комунікативному контексті.

Мовленнєві акти як зі свідомою, так із несвідомою імплікатурою можуть мати у своєму складі висловлення з мовними та синтаксичними (минулий час дієслів, ступені порівняння прикметників, займенники, умовні речення, риторичні питання тощо) індикаторами, що свідчать про наявність у висловленні певного імпліцитного значення, але

лише свідомі імплікатури можуть актуалізуватися у дискурсі як у межах дискурсивного контексту, не маючи при цьому будь-яких мовних чи синтаксичних індикаторів імпліцитного смислу, так і поза ними. Несвідомі імплікатури незалежно від наявності у висловленні будь-якого індикатора імпліцитного смислу цілком залежні не лише від дискурсивного контексту загалом, але й від контексту певної комунікативної ситуації.

При цьому під дискурсивним контекстом прийнято розуміти ментальну модель, яка відображає знання комунікантів про актуальну ситуацію та містить онтологічний, комунікативний, соціальний, культурний, психофізіологічний, когнітивний та психолінгвістичний компоненти [5, с. 72-73]. Через особливість актуалізації імплікатур в дискурсі та дискурсивному контексті дослідники діалогічного дискурсу [3; 4; 9] також наполягають на тому, що ініціальні та реактивні висловлення необхідно розглядати без відриву одне від одного та вивчати усю сукупність зв'язків, що виникають між ініціальним та реактивним висловленням у певному фрагменті діалогу.

Зважаючи на все вищезазначене, можна констатувати, що несвідомі імплікатури можуть існувати у дискурсі, але не знаходити при цьому свого відображення у дискурсивному контексті та актуалізації у дискурсі. Свідомі імплікатури при цьому завжди передаються мовцем усвідомлено, вони завжди є актуалізованими та пов'язаними не тільки з дискурсивним контекстом, але й з мовними та позамовними індикаторами імплікатури.

Перспективою дослідження можна вважати більш детальне та поглиблене вивчення свідомих та несвідомих імплікатур не тільки у діалогічному дискурсі, але й у інших типах дискурсу. Перспективним також є питання, чи можна вважати несвідомі імплікатури такими, що можуть функціонувати у дискурсі.

Список використаних джерел:

1. Артеменко Ю.О. Дієслівні індикатори імплікатур в англомовному дискурсі: структурно-семантичний та лінгвопрагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Ю.О. Артеменко. – Харків, 2015. – 20 с.
2. Арустамян Ж.Р. Имплицидность как интеракционная категория и механизмы ее реализации во французском языке (на материале малого фольклорного жанра анекдота) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.05 «Романские языки» / Ж.Р. Арустамян – Воронеж, 2011. – 21 с.
3. Арутюнова Н.Д. Феномен второй реплики или о пользе спора / Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка: Противоречивость и аномальность текста. – М. : Наука, 1990. – С. 175–189.
4. Бабич Е.Н. Типы вербальных реакций на речевые акты с нарушением условия искренности / Е.Н. Бабич // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2013. – № 1051. – С. 76–80.
5. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л.Р. Безугла. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
6. Безугла Л.Р. До розмежування конвенційних та дискурсивних імплікатур / Л.Р. Безугла // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2010. – № 930. – С. 55–61.
7. Безугла Л.Р. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі / Л.Р. Безугла, І.О. Романченко. – Харків : ФОП Лисенко І.Б., 2013. – 182 с.
8. Ерліхман А.М. Засоби реалізації імпліцитності у драматургічному тексті (на матеріалі англомовних п'єс ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / А.М. Ерліхман. – Херсон, 2014. – 20 с.
9. Зайцева Т.А. Иницирующие коммуникативные ходы в английской диалогической речи : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т.А. Зайцева – Белгород, 1998. – 18 с.
10. Иванова Ю. М. Эвфемизация как стратегии манипуляции в политическом дискурсе / Ю.М. Иванова // Языковая личность: проблемы когниции и коммуникации. – Волгоград : Колледж, 2001. – С. 230–235.
11. Остин Дж.Л. Слово как действие / Дж.Л. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. – С. 35–47.
12. Серль Дж.Р. Природа интенциональных состояний / Дж.Р. Серль // Философия, логика и язык. – М. : Прогресс, 1987. – С. 96–127.

13. Grice H.P. *Logic and Conversation* / H.P. Grice // *Studies in the Way of Words*. – Cambridge (Mass.), L.: Harvard Univ. Press, 1991. – P. 22–40.
14. Searle J.R. *Speech Acts* / J.R. Searle // Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1969. – 206 p.

Топчий О. Ю.

преподаватель кафедры германских языков и перевода
Измаильский государственный гуманитарный университет
г. Измаил, Одесская область, Украина

СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФРАЗОВЫХ ГЛАГОЛОВ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Фразовыми глаголами называются сложные (или составные) глаголы (*multiword verbs* – *многословные глаголы*), состоящие из нескольких слов, одним из которых является глагол, а другим (или другими), предлог или, совпадающее с ним по форме, наречие. Как и все слова современного английского языка, большинство глаголов имеет либо латинское (романское), либо германское происхождение. К примеру, значение слова *foretell* (предсказать) можно выразить латинским словом *predict* или греческим *prophecy*. Как результат – в то время как исконные фразовые глаголы естественным образом развивались в народной речи, заимствованные слова расширяли научную и литературную лексику.

По мнению американского лингвиста Дуайта Болинджера, до недавнего времени английский язык не располагал большим количеством средств создания новых слов на основе уже имеющихся. Однако фразовые глаголы упрочили свое положение в глагольной лексике современного английского языка. Фразовые глаголы представляют важное значение для коммуникативного акта и открывают перед говорящим неограниченные возможности выражения практически любых понятий. Число фразовых глаголов растет с каждым днем, и вместе с этим растет частота их употребления. Используемые чаще в разговорной речи, фразовые глаголы уже перекочевали в язык средств массовой информации, бизнеса и экономики, а некоторые сочетания даже вытеснили простые глаголы-синонимы [3].

По мнению Джейн Поуви, автора книги «Говорите правильно по-английский», фразовые глаголы являются синтаксической и семантической единицей. Согласно Д. Поуви фразовый глагол может быть заменен «простым» глаголом. Это характеризует фразовый глагол как семантическое единство: *come by* – *obtain*, *call up* – *telephone*. Однако, многие фразовые глаголы эквивалентны лишь словосочетаниям: *break down* – *stop functioning*. Некоторые теоретики склонны рассматривать вторые компоненты *up*, *to*, *on*, *through*, *after*, *of* в качестве предлогов, другие в качестве наречий, третьи именуют их постфиксами, четвертые – частицами [3].

Фразовые глаголы можно встретить в английском тексте любого стиля и жанра, но все же основная сфера их употребления – это разговорная речь. В официально-деловом и научном стиле чаще принято использовать глаголы французского, латинского или греческого происхождения. Фразовые глаголы возникли в английском языке естественным образом, однако, произошло событие, которое заставило язык развиваться двумя параллельными путями. Таковым историческим событием было Нормандское завоевание Англии в 1066 году. В результате которого в высших слоях общества стал преобладать французский язык, а английский был вытеснен и стал языком простонародья. Такая ситуация сохранялась в течение полутора веков, пока в 1204 году Англия не освободилась от французского господства.

Число комбинаций глаголов с наречиями и предлогами накапливалось веками. Их значения порой менялись до неузнаваемости. Чтобы проиллюстрировать развитие значений, рассмотрим ниже пошлосы, которые наречие «*out*» приобрело за несколько столетий. В 9 веке оно имело лишь буквальное значение – «движение наружу», напри-